

ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ЧАПЛИГІН ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 336:225.66

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ
ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Ірпінь – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Університеті державної фіскальної служби України.

Науковий керівник

доктор економічних наук, професор
Белінська Яніна Василівна,
Університет державної
фіскальної служби України,
завідувач кафедри міжнародної економіки.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Майорова Тетяна Володимирівна,
Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет
імені В. Гетьмана»,
завідувач кафедри інвестиційної діяльності;

кандидат економічних наук, доцент
Слатвінська Марина Олександрівна,
Одеський національний економічний університет,
доцент кафедри фінансів.

Захист відбудеться «1» липня 2016 р. о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 27.855.01 Університету державної фіскальної служби України за адресою: 08201, Україна, Київська область, м. Ірпінь, вул. Садова, 53.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Університету державної фіскальної служби України за адресою: 08201, Україна, Київська область, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31.

Автореферат розісланий «27» травня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

С. В. Онишко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Подолання фінансової кризи в Україні та відновлення високих темпів економічного зростання неможливо без посилення стимулюючого впливу держави на інвестиційні процеси. Ключовим завданням поточного етапу розвитку України є перехід до використання новітніх енергозберігаючих технологій. Гострота потреби у енергоефективних інвестиціях в Україні обумовлена тим, що енергоємність вітчизняної продукції майже в 4 рази вище, ніж в ЄС та понад 70 % природного газу й 50 % нафти імпортуються. Високий рівень енергоємності вітчизняних підприємств знижує їх доходи та податкові надходження до бюджету, погіршує стан платіжного балансу, обумовлює девальвацію та інфляцію.

У зарубіжних країнах для стимулювання інвестиційного процесу широко використовуються податкові інструменти. Однак в Україні стимулююча функція оподаткування не реалізується повною мірою. В умовах стагнації банківського кредитування, дефіциту бюджету і нестачі власних фінансових ресурсів підприємств нагальним завданням є наукове дослідження шляхів вирішення проблеми податкового стимулювання енергоефективних інвестицій з урахуванням їх сутності та особливостей.

Проблематиці податкового стимулювання інвестиційного процесу присвячено праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких В. Андрущенко, А. Бредбрук, З. Варналій, К. Гюларнат, А. Даниленко, Ю. Іванов, П. Камерон, Х. Кансіно, Д. Клемент, О. Маслюківська, В. Лір, Р.Оттінгер, Н. Робінс, М. Слатвінська, Л. Тарангул, Д. Серебрянський, А. Соколовська, Дж. Стігліц, К. Швабій та інші. Питання активізації енергоефективних інвестицій знайшли своє відображення у працях Н. Андрєєвої, В. Аніщенка, О. Веклич, Е. Вордмана, В. Геєця, Б. Данилишина, Т. Майорової, Л. Мельника, К. Хенінгсена та інших.

Водночас, за високої цінності й актуальності проведених досліджень, узагальнення їх результатів засвідчує, що питання активізації інвестиційного процесу в Україні продовжує залишатися недостатньо опрацьованим. У світлі завдань виводу вітчизняної економіки із кризи необхідні нові підходи до посилення стимулюючого впливу оподаткування на енергоефективні інвестиції. Наукова і практична значимість окреслених питань зумовили вибір теми дослідження, визначили його мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в рамках науково-дослідницької теми кафедри податкової і митної справи Національного університету державної податкової служби України «Фіскально-адміністративні технології оподаткування в Україні» (державний реєстраційний номер 0108U011156), у межах якої автором теоретично обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення податкового стимулювання енергоефективних інвестицій.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо

податкового стимулювання енергоефективних інвестицій в Україні.

Реалізація мети дослідження зумовила необхідність постановки та вирішення таких завдань:

- розкрити теоретичні засади оподаткування інвестицій й вдосконалити існуючі підходи до трактування змісту поняття «податкове стимулювання енергоефективних інвестицій»;
- визначити підходи до класифікації податкових інструментів стимулювання енергоефективних інвестицій;
- проаналізувати практику застосування податкових пільг як інструменту стимулювання енергоефективних інвестицій;
- оцінити вплив оподаткування на динаміку інвестицій в Україні;
- розробити підходи до обґрунтування доцільності прийняття рішення щодо пільгового оподаткування енергоефективних інвестицій;
- дослідити процес фінансування енергоефективних проектів в Україні міжнародними фінансовими організаціями та визначити можливості його стимулювання податковими інструментами;
- обґрунтувати підходи до формування механізму податкового стимулювання енергоефективних інвестицій;
- надати рекомендації для удосконалення податкових інструментів стимулювання енергоефективних інвестицій;
- запропонувати підходи до покращання інституційних умов податкового стимулювання енергоефективних інвестицій, зокрема на регіональному рівні.

Об'єктом дослідження є фінансові відносини, що виникають в процесі оподаткування доходу від інвестиційної діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні й практичні аспекти податкового стимулювання енергоефективних інвестицій в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в роботі використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: методи аналізу й синтезу – в процесі оцінки дослідження сучасного стану споживання енергоресурсів та обґрунтування необхідності податкового стимулювання енергоефективності; систематизації та класифікації – для виділення принципів застосування інструментів податкового стимулювання інвестицій в енергоефективні проекти; порівняння – для здійснення порівняльного аналізу податкових стимулів, що використовують уряди провідних країн, а також методи узагальнення результатів при формуванні висновків; метод експертного оцінювання – з метою оцінки економічної ефективності інвестицій в енергозберігаючі проекти; метод сценаріїв – для виділення набору окремих варіантів розвитку подій в результаті застосування енергоефективних заходів.

Інформаційну базу дослідження становили офіційні статистичні дані Світового Банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Організації економічного співробітництва та розвитку, Міжнародного валютного фонду, Євростату, Міжнародного енергетичного агентства, законодавчі акти, постанови Кабінету Міністрів України, напрацювання вітчизняних і зарубіжних

учених з проблем сталого розвитку, енергоефективного інвестування, податкових стимулів, що містяться у монографіях, спеціальній науковій літературі, матеріалах наукових і науково-практичних конференцій та семінарів.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення, що визначають наукову новизну, полягають у наступному:

удосконалено:

– трактування економічного змісту поняття «податкове стимулювання енергоефективних інвестицій» як процесу цілеспрямованого впливу держави на платників податків з метою стимулювання та розширення можливостей їх інвестування в енергоефективні технології й обладнання для зниження рівня споживання енергетичних ресурсів. На відміну від існуючих визначень акцентовано увагу на специфіці стимулюючого впливу оподаткування, що одночасно формує стимул до енергоефективних інвестицій та розширює можливості його реалізації. Це створює адекватну основу для класифікації податкових інструментів та визначення напрямів стимулювання енергоефективних інвестицій;

– класифікацію податкових інструментів стимулювання енергоефективних інвестицій за критерієм їх впливу на окремі аспекти інвестиційного процесу, а саме 1) на підвищення відносної вартості спожитих енергоресурсів (податки на використання традиційних видів палива); 2) зменшення вартості впровадження нових технологій (податкові пільги); 3) розширення фінансування за рахунок стимулювання фінансових установ до кредитування енергоефективних проектів (пільгове оподаткування доходів банків від кредитування енергоефективних проектів). Їх практичне застосування сприятиме комплексності стимулюючого впливу оподаткування на енергоефективні інвестиції;

– науково-практичні підходи до покращання інституційних умов податкового стимулювання енергоефективних інвестицій. Серед них: 1) підвищення рівня координації податкової політики з державною політикою енергозбереження; 2) розвиток мережі енергосервісних компаній; 3) вдосконалення нормативно-законодавчої бази в частині запровадження прогресивних норм питомих витрат енергоносіїв, 4) посилення санкцій за неефективне використання енергоресурсів і підвищення адміністративної відповідальності за порушення у сфері енергоефективності. Це сприятиме підвищенню мотивації суб'єктів економічної діяльності до інвестування;

дістали подальшого розвитку:

– методичний підхід до формування механізму податкового стимулювання енергоефективних інвестицій у частині розширення об'єктів та зміни бази оподаткування; уточнення структури та послідовності застосування інструментів, а також визначення суб'єктів податкового стимулювання з урахуванням цілей інвестування, що дозволяє посилити інвестиційну спрямованість податкової політики;

– рекомендації щодо удосконалення податкових інструментів

стимулювання енергоефективних інвестицій в частині впровадження податкових пільг, запровадження диференційованої ставки інвестиційного податкового кредиту з особистого та корпоративного прибуткового податків (від 10 % до 40 %) залежно від цілей енергоефективних інвестицій, а також пільгового оподаткування прибутку банків, що співпрацюють з міжнародними фінансовими організаціями у сфері кредитування енергоефективних проектів, що сприятиме розширенню джерел фінансування енергоефективних інвестицій, у тому числі за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій;

– рекомендації щодо податкового стимулювання енергоефективних інвестицій на регіональному рівні шляхом створення Агентства регіонального розвитку, яке буде виконувати функцію посередника між місцевою владою, інвесторами та підприємствами. Це дозволить задіяти податкові інструменти, які знаходяться в розпорядженні органів місцевого самоврядування;

– науково-практичні засади оцінювання переваг прийняття рішень щодо пільгового оподаткування доходу від здійснення енергоефективних інвестицій на основі врахування їх позитивного довгострокового впливу на стан бюджету в частині зміни бази оподаткування (її розширення у майбутніх періодах за рахунок збільшення прибутковості), зниження інфляції, рівня безробіття, зростання ВВП, покращання платіжного балансу, стабілізації валютного курсу. Запропоновані засади доповнюють інструментарій, необхідний для надання податкових пільг енергоефективним інвестиціям, враховуючи, що втрати бюджету в короткостроковому періоді здатні компенсуватися сукупним балансом довгострокових позитивних макроекономічних і фінансових ефектів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання органами державної влади при підготовці проектів змін і доповнень до податкового законодавства України для удосконалення нормативно-методичного забезпечення оподаткування енергоефективних інвестицій в ході реформування податкової системи України, а також підприємств, які здійснюють енергоефективні інвестиції, а саме:

Ірпінської об'єднаної державної податкової інспекції стосовно критеріїв відбору підприємств для застосування пільг при оподаткуванні прибутку підприємств, отриманого від здійснення енергоефективних заходів (довідка № 4273/10/170 від 03.12.2014 р.);

ТОВ «Галерея Нобле», зокрема методичні рекомендації проведення фінансово-економічної оцінки інвестицій в енергоефективні проекти (довідка № 718 від 15.09.2014);

ТОВ «Ле Монтре Свісс», зокрема методичку прогнозування покращення фінансово-економічних показників діяльності підприємства після впровадження проектів підвищення енергоефективності (довідка №834 від 05.11.2012).

Окремі результати дисертаційної роботи були використані у навчальному процесі Університету державної фіскальної служби України при підготовці програми вибіркової навчальної дисципліни «Європейські стандарти оподаткування для України» (довідка № 661/01-23 від 18.05.2016).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є одноосібно виконаною завершеною науковою працею. Усі наукові результати, викладені в дисертації та наведені в опублікованих працях, отримані автором особисто. Внесок автора у працях, опублікованих у співавторстві, відображено у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення дослідження апробовані на 8 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Міжнародна науково-практична конференція, присвяченої 20-річчю наукової діяльності факультету економіки та менеджменту» (м. Суми, 2012), «Умови економічного росту в країнах з ринковою економікою» (м. Переяслав-Хмельницький, 2012), «Економіка природокористування: стан, проблеми, перспективи» (м. Ірпінь, 2012), «Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів» (м. Ірпінь, 2013), «Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону» (м. Суми, 2013), «Економіка в сучасних умовах: стан, проблеми та пошук шляхів їх подолання» (м. Львів, 2015), «Реформування економіки держави та регіонів: технологічні та економічні аспекти» (м. Київ, 2015), «Актуальні питання економічних наук» (м. Запоріжжя, 2015).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 13 наукових праць, у тому числі 5 статей у фахових наукових виданнях, 1 у міжнародному виданні, що включене до міжнародних наукометричних баз, зокрема бази SCOPUS, EBSCOhost, Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, Central and Eastern European Online Library, 1 стаття в інших виданнях, 6 матеріалів конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 5,2 д.а.

Структура і обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 173 сторінки. Основний зміст викладено на 143 сторінках комп'ютерного тексту. Дисертація містить 22 рисунки (з них 1 займає одну повну сторінку), 22 таблиці (з них 1 займає одну повну сторінку), 2 додатки, розміщених на 11 сторінках. Список використаних джерел налічує 179 найменувань та розміщений на 17 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі розкрито актуальність теми, визначено мету завдання дослідження, його об'єкт і предмет, методи пізнання, сформульовані положення, які характеризують наукову новизну та практичне значення дисертаційної роботи.

У першому розділі «**Теоретичні основи оподаткування інвестицій**» досліджено сутність енергоефективних інвестицій та теоретичні засади їх оподаткування, визначено місце податкових інструментів у системі заходів їх стимулювання, проаналізовано практику застосування податкових пільг.

Аналіз еволюції наукових поглядів на сутність інвестицій, зокрема в енергоефективність, дозволив визначити їх специфічні особливості, серед яких висока капіталоємність, ризикованість, технічна складність, інноваційність за досить високого рівня окупності. Вагомим позитивним результатом

енергоефективних інвестицій є забезпечення зниження витрат підприємств на енергетичні ресурси, що веде до збільшення прибутку, а отже – розширення податкової бази і надходжень до бюджету, зміцнення фінансової безпеки, покращання екологічного стану суспільства. Це визначає необхідність стимулювання енергоефективних інвестицій з боку держави, а обмеженість джерел фінансування, серед яких домінують власні кошти підприємств, підвищує потребу у їх стимулюванні податковими інструментами.

На основі дослідження теоретичних засад оподаткування та вивчення особливостей енергоефективних інвестицій удосконалено трактування економічного змісту поняття «податкове стимулювання енергоефективних інвестицій». Врахування факту, що стимулюючий вплив податкових інструментів ґрунтується як на формуванні у суб'єктів економічної діяльності стимулу до інвестування, так і на розширенні фінансових можливостей інвестування в енергоефективні технології та обладнання, формує основу для вибору найбільш ефективних податкових інструментів стимулювання енергоефективних інвестицій.

У роботі проаналізовано систему інструментів стимулювання енергоефективних інвестицій, що включають інформаційні, адміністративні та економічні. Економічними є податки, субсидії, пільгові кредити, гранти, система «зелених тарифів» тощо. Адміністративні інструменти охоплюють вимоги, заборони, ліцензування, сертифікацію (наприклад, систему «зелених сертифікатів») регулювання тарифів, ліміти. Інформаційні інструменти спрямовані на висвітлення у засобах масової інформації та у мережі Інтернет переваг енергозбереження та ефективного використання енергетичних ресурсів.

Аналіз особливостей застосування податкових інструментів для стимулювання інвестиційного процесу дозволив виявити їх переваги, серед яких переважно непрямий характер, вплив через формування мотивації до здійснення інвестицій, позитивний довгостроковий ефект розширення бази оподаткування, відносно низький рівень додаткових трансакційних витрат, можливість максимізувати число осіб, яким призначена та чи інша податкова пільга, зниження ризиків виникнення корупційних схем у разі забезпечення прозорості процедури їх надання.

Особливістю податкових інструментів стимулювання енергоефективних інвестицій є тривалий період прояву їх позитивного ефекту. Доведено, що це обумовлено поетапною реакцією споживачів та виробників на застосування економічних стимулів, зокрема податкових. У короткостроковому періоді найбільш потужний вплив має підвищення податку на споживання енергоносіїв, що стимулюватиме до скорочення їх споживання, у середньостроковому періоді – зростає вплив податкових пільг на виробників, які переходять на виробництво енергоефективних товарів та впровадження енергоефективних технологій, що знизить вартість впровадження таких технологій, а в довгостроковому – посилюється потреба у податковому стимулюванні наукових досліджень. При цьому без досягнення податковими інструментами позитивного ефекту у короткостроковому періоді щодо

зменшення споживання енергоносіїв, у середньо та довгостроковому періоді податкові інструменти також послаблять силу своєї дії (рис. 1).

Рис. 1. Поетапне стимулювання споживачів і виробників до енергозбереження податковими інструментами

Джерело: розроблено автором

Врахування особливостей енергоефективних інвестицій надало можливість вдосконалити класифікацію податкових інструментів їх стимулювання за критерієм спрямованості на певний аспект процесу інвестування, що забезпечує комплексність впливу податкових інструментів на енергоефективні інвестиції та дозволяє узгодити інтереси суб'єктів процесу інвестування (рис. 2).

Оцінка практики використання податкових інструментів стимулювання інвестицій засвідчила, що найбільш поширеним з них є податкові пільги. Виділено такі податкові пільги, які можуть застосовуватися для стимулювання енергоефективних інвестицій: інвестиційні податкові пільги (податкова знижка та податковий кредит) на певну частину інвестицій в основні фонди та обладнання, податкові пільги на виробництво, зниження ставки податку на майно, зниження ставки ПДВ, зниження ставки податку з продажу, зниження ставки імпортного мита, прискорена амортизація, податкове стимулювання наукових досліджень, податкові канікули.

Основною перевагою податкових пільг є адресність, тобто надання не всім суб'єктам підприємницької діяльності, а лише тим з них, які здійснюють інвестиційну діяльність. Також податкові пільги не потребують фактичних витрат з бюджету, мають менш бюрократичну процедуру їх надання, проте

спроможні певною мірою компенсувати для суб'єктів господарювання негативні «провали ринку» та зовнішні шоки.

Рис. 2. Класифікація податкових інструментів стимулювання енергоефективних інвестицій

Джерело: розроблено автором

Недоліком функціонування податкових пільг визначено збільшення вартості податкового адміністрування, ускладнення розуміння податкового законодавства платниками податків, що збільшує вартість податкового планування. Однак в процесі дослідження визначено низку додаткових позитивних мультиплікативних ефектів податкових пільг у соціальній, екологічній та безпековій сферах економіки, що забезпечує доцільність їх використання у практиці стимулювання енергоефективних інвестицій в Україні.

У другому розділі «Оцінка сучасного стану оподаткування інвестицій в Україні» досліджено вплив оподаткування на динаміку інвестицій в Україні, здійснено фінансовий аналіз енергоефективного проекту як основи для прийняття рішення щодо доцільності його податкового стимулювання, оцінено можливості застосування податкових інструментів в процесі фінансування енергоефективних проектів міжнародними фінансовими організаціями.

Проведений аналіз засвідчив, що у сучасних кризових умовах розвитку України інвестиційний процес характеризується незадовільною структурою і динамікою. Тільки за останні два роки обсяги інвестицій впали на 30 %, переважна частка інвестицій зосереджена в торгівлі, що не сприяє структурній модернізації вітчизняної економіки та підвищенню її енергоефективності. Визначено, що одним з факторів пригніченого стану інвестиційного процесу є обмеженість джерел його фінансування через стагнацію кредитування та збитковість більшої частини вітчизняних підприємств.

У складних економічних умовах розвитку вітчизняної економіки активізація інвестиційного процесу потребує його державної підтримки податковими інструментами. В Україні законодавчо передбачено 41 податкову

пільгу з податку на додану вартість, 36 – з податку на прибуток, 19 – з плати за землю, 10 – з акцизного податку, 2 – з місцевих податків і зборів. Така велика кількість податкових пільг зумовила ситуацію, коли втрати бюджету в 2013 році від надання податкових пільг досягли 70,4 млрд. грн (рис. 3).

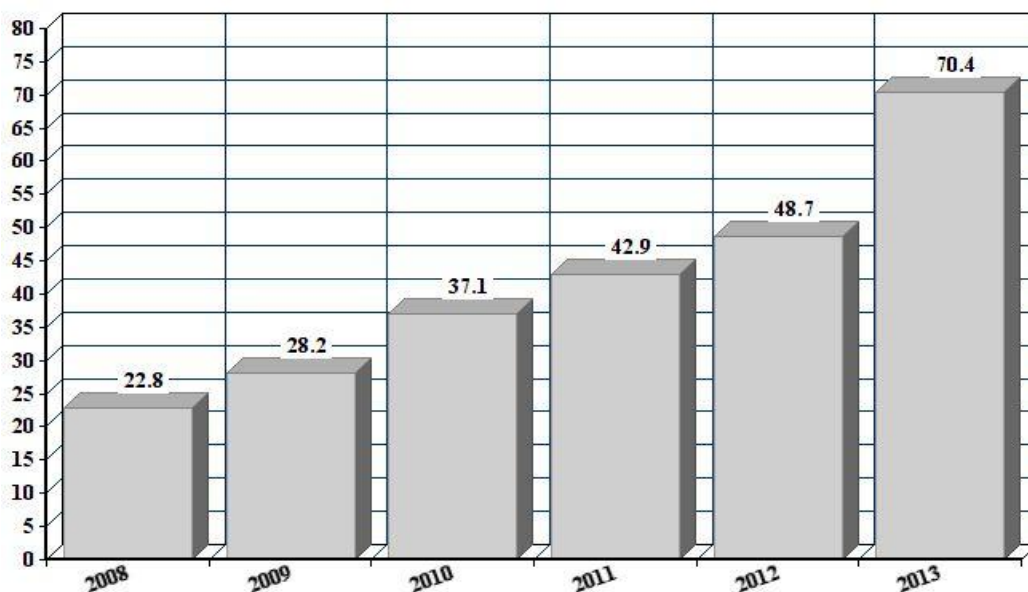

Рис. 3. Втрати бюджету на надання податкових пільг, млрд. грн

Джерело: розраховано за даними Державної фіскальної служби України

Втрати бюджету внаслідок надання податкових пільг та спадна динаміка макроекономічних показників в останні роки вказують на переважно нейтральний вплив оподаткування на інвестиційний процес. Незначний вплив змін фіскального навантаження також демонструє графічне представлення його динаміки, змін капітальних інвестицій та темпів ВВП (рис. 4).

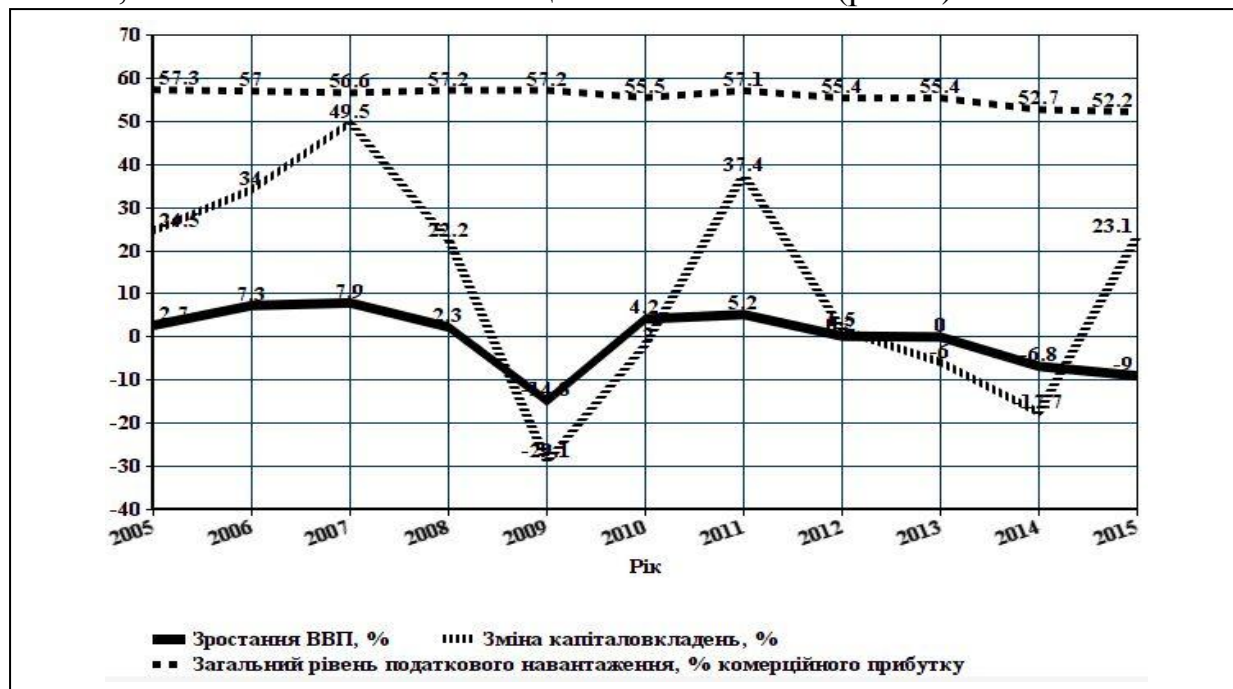

Рис. 4. Динаміка темпів зростання ВВП, інвестицій та рівень податкового навантаження, %

Джерело: складено за даними державної служби статистики України

За допомогою використання математично-статистичних методів виявлено високий рівень кореляції між темпами приросту капітальних інвестицій і ВВП та низький – між фіскальним навантаженням. Слабкий стимулюючий вплив оподаткування на інвестиційний процес обумовлений недоліками податкової системи, яка, з одного боку, характеризується переважно фіскальною спрямованістю, а з іншого – перевантажена податковими пільгами. Система надання податкових пільг не достатньо узгоджена зі стратегічними цілями та завданнями соціально-економічного розвитку України, що загострює необхідність її реформування.

Нині однією з пріоритетних проблем є висока енергоємність вітчизняної економіки. Надмірне споживання енергоресурсів веде до зниження конкурентоспроможності продукції і прибутків підприємств, падіння якості життя населення та фінансового потенціалу країни, зростання залежності України від імпорту енергоресурсів і кон'юнктури зовнішніх ринків, що негативно впливає на платіжний баланс країни, формує девальваційний тиск та загрожує фінансовій безпеці.

У ході обґрунтування доцільності прийняття рішення органами державної влади щодо застосування податкових пільг для стимулювання енергоефективних інвестицій проведено їх оцінку на прикладі проекту термомодернізації житлового будівництва. На основі методу експертного оцінювання та прийомів фінансового аналізу розраховано показники ефективності інвестиційного проекту «Зниження нераціональних витрат природного газу і теплової енергії», в процесі реалізації якого здійснено термомодернізацію 1 750 будівель житлового фонду м. Запоріжжя. Отримані результати дозволяють стверджувати, що обсяги отриманої економії коштів від зниження використання енергоносіїв є достатніми, щоб забезпечити економічний ефект від пільгового оподаткування такого роду інвестицій на мікро- та макрорівні. Зокрема на мікрорівні відбувається зниження витрат підприємств на енергоносії та зростання прибутку, на макрорівні – розширюється база оподаткування і забезпечується позитивний мультиплікативний вплив на суміжні галузі, стан платіжного балансу, курс валюти.

Спираючись на прогнози Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження та оцінки вітчизняних учених щодо фіскальної ефективності пільг, за якими 1 % наданих пільг призводить до зростання номінальних податкових надходжень на 1,9 % через чотири роки, розраховано фіскальну ефективність стимулювання енергоефективних інвестицій. Обґрунтовано, що застосування податкових пільг дозволить майже в 1,5 рази покращити результат від впровадження енергоефективних проектів.

В умовах дефіциту фінансових ресурсів зростає роль міжнародних фінансових організацій у фінансуванні енергоефективних проектів в Україні.

Основними «фінансовими донорами» є Агентство Міжнародного Розвитку (USAID), Європейський банк реконструкції і розвитку. Виявлено, що за достатності пропозиції коштів з боку міжнародних фінансових організацій фінансування енергоефективних проектів стримується низькою мотивацією кредитно-депозитних установ і вітчизняних підприємств до здійснення енергоефективних інвестицій за фактичної відсутності державної підтримки цього процесу.

При прийнятті рішення щодо фінансування проекту, іноземний інвестор, першою чергою, враховує положення податкового законодавства. Тому, для посилення стимулюючого впливу оподаткування на енергоефективні проекти запропоновано поряд із застосуванням податкових пільг до підприємств стимулювати банки шляхом застосування 5 % пільгової ставки оподаткування прибутку банків у частині доходів, отриманих від кредитування зазначених проектів. Запровадження податкових пільг при кредитуванні енергоефективних проектів сприятиме активнішому залученню банками коштів міжнародних фінансових організацій і спрямуванню їх на кредитування підвищення енергоефективності в Україні.

У третьому розділі **«Основні напрями вдосконалення податкового стимулювання енергоефективних інвестицій в Україні»** запропоновано напрями адаптації світового досвіду податкового стимулювання енергоефективних інвестицій до реалій України, розроблено підходи до формування механізму податкового стимулювання енергоефективних інвестицій, визначено їх фіскальні та макроекономічні наслідки.

На основі аналізу зарубіжного досвіду (США, Нідерланди, Бельгія, Ірландія, Великобританія, Німеччина, Іспанія, Чехія) виявлено, що в більшості країн податкові інструменти є ефективним компонентом системи державного стимулювання енергоефективних інвестицій.

Основними податковими інструментами є податковий кредит та податкова знижка з податку на прибуток підприємств і податку на доходи фізичних осіб, прискорена амортизація, звільнення від податку на електроенергію виробництва енергії з відновлюваних джерел, звільнення від ПДВ імпорту енергозберігаючого обладнання. Найбільш поширеними серед перелічених інструментів є інвестиційні податкові пільги (рис. 5).

З урахуванням зарубіжного досвіду та особливостей фінансової системи України розроблено підходи до формування механізму податкового стимулювання енергоефективних інвестицій. Основними принципами функціонування механізму податкового стимулювання енергоефективних інвестицій є принцип рівності; принцип доцільності і наукової обґрунтованості та оптимального поєднання економічних та адміністративних інструментів.

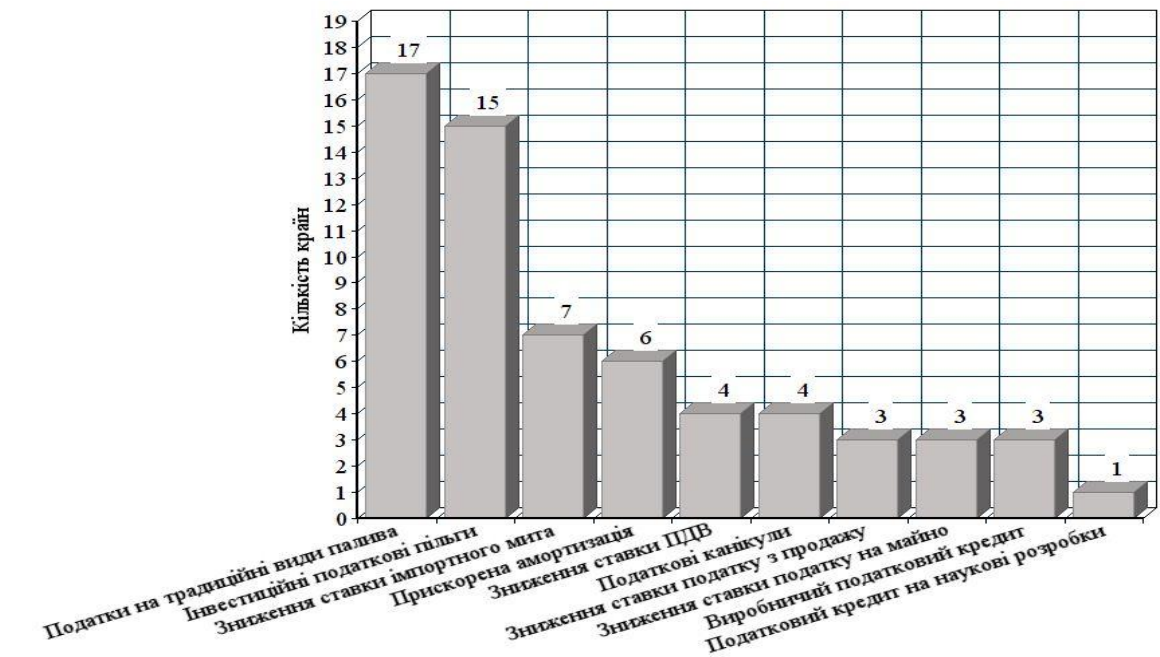

Рис. 5. Поширеність податкових інструментів у зарубіжних країнах в 2014 р., %

Джерело: складено автором

Дія механізму ґрунтується на 1) розширенні об'єктів оподаткування (усі види енергоефективних інвестицій); 2) зміні бази оподаткування; 3) диференціації пільг і податкових ставок, зокрема інвестиційного податкового кредиту з особистого та корпоративного прибуткового податків (від 10 % до 40 %) залежно від цілей інвестицій (розвиток відновлюваних джерел, термомодернізація будівель, встановлення енергоефективного обладнання тощо) та пріоритетності певної сфери для держави на даному етапі розвитку (рис. 6.)

Рис. 6. Механізм податкового стимулювання енергоефективних інвестицій

Джерело: складено автором

Перелік суб'єктів механізму податкового стимулювання енергоефективних інвестицій та податкових інструментів їх стимулювання наведений в табл. 1.

Таблиця 1

Суб'єкти податкового стимулювання та інструменти впливу на них

Суб'єкт	Вид енергоефективної інвестиції	Інструмент податкового стимулювання
Споживачі енергоресурсів	Опалення, кондиціювання, утеплення будинків, заміна вікон, дверей, встановлення сонячних панелей, вітрових турбін тощо	Інвестиційний податковий кредит з ПДФО в розмірі від 10 % до 40 % розрахований об'ємним методом
Підприємства-виробники	Опалення, кондиціювання, утеплення будинків, заміна вікон, дверей, встановлення сонячних панелей, вітрових турбін тощо	Інвестиційний податковий кредит з ППП в розмірі від 10 % до 40 % розрахований об'ємним методом
Кредитно-депозитні установи	Кредитування енергоефективних інвестиційних проектів	Застосування 5 % пільгової ставки оподаткування прибутку, отриманого від кредитування енергоефективних проектів

Джерело: складено автором

Для забезпечення дієвості механізму податкового стимулювання енергоефективних інвестицій доведена необхідність покращання інституційних умов в частині вдосконалення тарифної політики, посилення ринкових засад формування цін на енергоносії, розвитку інфраструктури інвестиційного процесу в частині роботи енергосервісних компаній (ЕСКО), які полегшують (здешевлюють) залучення банківського кредитування на енергоефективні інвестиції, створення єдиного інформаційного центру цього процесу.

В роботі розглянуто можливості податкового стимулювання енергоефективних інвестицій органами місцевого самоврядування. Відзначено, що в умовах реформи місцевого самоврядування окремі інструменти податкового стимулювання енергоефективних інвестицій знаходяться в компетенції місцевих органів влади. Проте нині в Україні практично відсутні установи, які б займалися налагодженням їх співпраці з інвесторами щодо стимулювання енергоефективних інвестицій. За цих причин доведено необхідність створення Агентства регіонального розвитку, яке буде виконувати функцію посередника між місцевою владою, інвесторами та підприємствами та надавати організаційну, інформаційну, консультативну підтримку цього процесу.

На основі проведеного аналізу фіскальних і макроекономічних наслідків енергоефективних інвестицій окреслено канали прямого і непрямого позитивного впливу їх податкового стимулювання на стан державного бюджету (рис. 7).

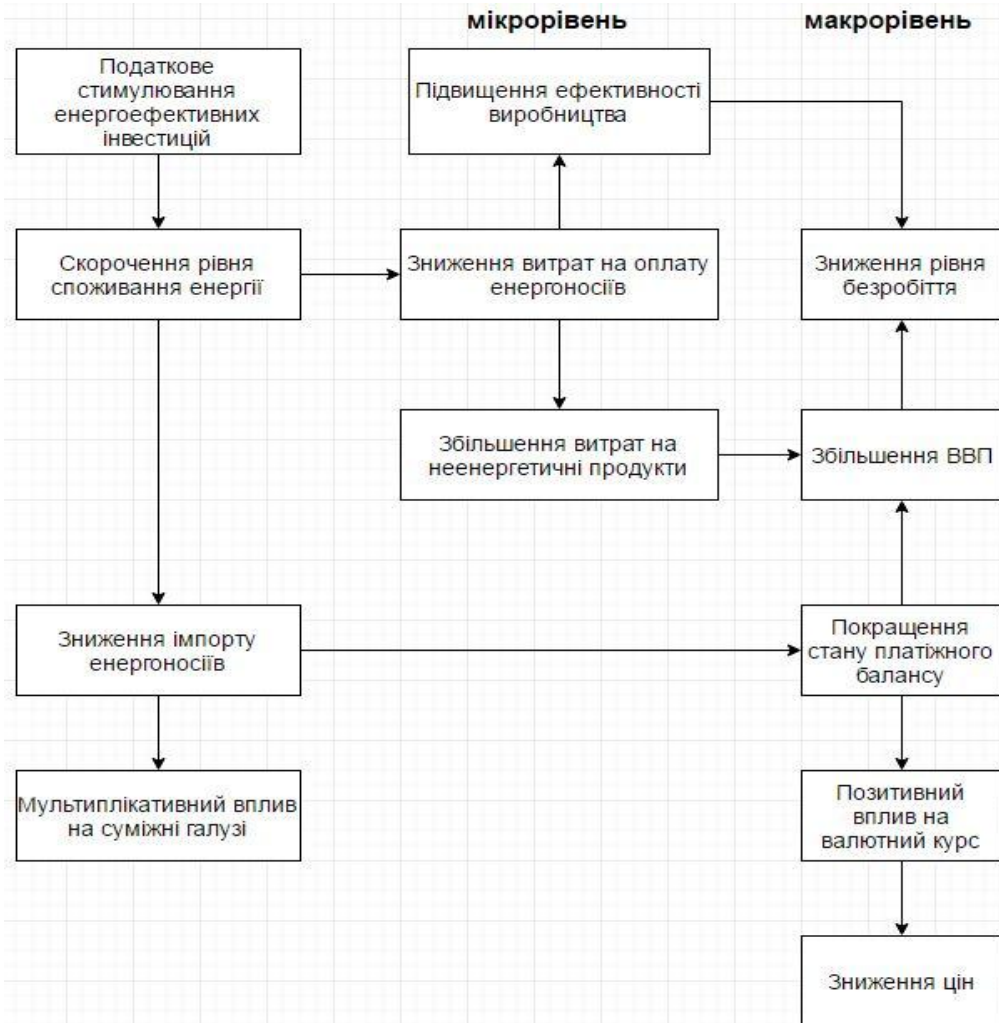

Рис. 7. Наслідки податкового стимулювання енергоефективних інвестицій на мікро- та макрорівні.

Джерело: складено автором

До прямих наслідків податкового стимулювання енергоефективних інвестицій відноситься скорочення зростання витрат бюджету на пільги, витрат підприємств, зниження цін і зростання прибутків, що веде до розширення бази оподаткування. Непрямі наслідки – скорочення імпорту енергоносіїв, покращання платіжного балансу, стабілізація валютного курсу, мультиплікаційний вплив на суміжні галузі і зростання ВВП, а також якісне покращання рівня розвитку економіки через впровадження нових інноваційних технологій, зниження рівня безробіття та зниження соціальних виплат з бюджету. У довгостроковому періоді результативне зниження витрат на енергоресурси, збільшення доходів підприємств і підсумкове зростання ВВП сформує основу для покращання стану бюджету внаслідок збільшення податкових надходжень до бюджету та скорочення видатків з бюджету на надання енергетичних субсидій, виплат по безробіттю та зниження витрат на охорону здоров'я та природоохоронні заходи.

З урахуванням цього виокремлено два напрями застосування заходів держави. Перший – це створення умов на макрорівні: удосконалення

законодавчо-правової бази енергозбереження, проведення енергоаудиту суб'єктів господарювання; впровадження новітніх енергозберігаючих технологій, налагодження системи навчання з сучасного енергоменеджменту; залучення до обігу енергоносіїв відновлюваних джерел енергії. Другий напрям – на мікрорівні посилення матеріальної зацікавленості споживачів та виробників у застосуванні енергоефективних технологій, запобігання необґрунтованим витратам енергоресурсів.

Підсумковий позитивний синергетичний ефект податкового стимулювання енергоефективних інвестицій дозволить компенсувати витрати бюджету на податкові пільги інвесторам в енергоефективні інвестиції та сформувати основу для сталого економічного розвитку України.

ВИСНОВКИ

В дисертації вирішено важливе науково-практичне завдання поглиблення теоретичних засад і надання практичних рекомендацій щодо податкового стимулювання енергоефективних інвестицій в Україні. На підставі проведеного дослідження сформульовано ряд висновків і пропозицій, серед яких наступні.

1. В процесі узагальнення і систематизації теоретичних підходів до визначення сутності інвестицій в цілому та специфіки енергоефективних інвестицій зокрема виявлено такі особливості останніх як висока капіталоємність, ризикованість, інноваційність, технічна складність та висока окупність. Ці особливості визначили спрямованість наукового дослідження їх стимулювання податковими інструментами. На основі аналізу теоретичних засад оподаткування інвестиційного процесу виявлено, що ефективність податкових інструментів ґрунтується на їх непрямому впливі, коли у платників податків формується стимул до енергоефективних інвестицій і забезпечуються можливості його реалізації. Це дозволило удосконалити трактування економічного змісту поняття податкового стимулювання енергоефективних інвестицій як процесу цілеспрямованого впливу держави на суб'єктів економічної діяльності з метою створення у них стимулу та розширення фінансових можливостей інвестування в енергоефективні технології та обладнання.

2. В роботі проаналізовано інструменти стимулювання енергоефективних інвестицій, що охоплюють економічні, адміністративні та інформаційні. Економічні інструменти – це податки, субсидії, пільгові кредити, гранти, система «зелених тарифів» тощо. Адміністративні інструменти включають вимоги, заборони, ліцензування, сертифікації (наприклад, система «зелених сертифікатів») регулювання тарифів, ліміти. Інформаційні інструменти мають на меті популяризацію серед суб'єктів економічної діяльності і населення переваг енергозбереження та ефективного використання ресурсів. Визначено, що провідну роль серед економічних інструментів стимулювання енергоефективних інструментів відіграють податкові, перевагами яких є непрямий вплив через формування мотивації у суб'єктів економічної діяльності до певних дій, позитивний ефект щодо розширення бази оподаткування у

довгостроковому періоді, незначні додаткові трансакційні витрати, зниження ризиків виникнення корупційних схем. Доведена наявність поетапної реакції споживачів та виробників на застосування податкових стимулів, що формує основу для визначення структури механізму податкового стимулювання енергоефективних інвестицій та послідовність застосування інструментів.

3. Дослідження теоретичних засад процесу оподаткування енергоефективних інвестицій дозволило вдосконалити підходи до класифікації податкових інструментів за критерієм їх спрямованості на різні аспекти інвестиційного процесу, а саме: підвищення відносної вартості спожитих енергоресурсів у спосіб запровадження податків на традиційні види палива; зменшення вартості впровадження нових технологій через надання податкових пільг; стимулювання фінансових установ до кредитування енергоефективних проектів шляхом встановлення пільгової ставки оподаткування прибутку в частині доходів, отриманих від кредитування енергоефективних проектів. Комплексний вплив податкових інструментів на інвестиційний процес забезпечить узгодженість інтересів суб'єктів процесу інвестування на основі оптимізації розподілу їх доходів.

4. Аналіз практики застосування податкових інструментів стимулювання енергоефективних інвестицій засвідчив, що одними з найбільш поширених є податкові пільги. Визначено, що з позиції необхідності стимулювання інвестиційного процесу основною перевагою податкових пільг є їх адресність та цілеспрямованість. Дослідження особливостей їх практичного застосування виявило низку позитивних мультиплікативних ефектів не лише щодо стимулювання інвестицій, а й у соціальній, екологічній та безпековій сферах економіки, що підвищує доцільність застосування податкових пільг в Україні для стимулювання інвестиційного процесу.

5. За результатами аналізу динаміки інвестиційного процесу в Україні виявлено слабку залежність між темпами росту інвестицій та рівнем податкового навантаження, що переконує про переважно нейтральний, а в окремі періоди – навіть негативний вплив оподаткування на динаміку інвестицій. Причинами такої ситуації є глибока політична та економічна криза, несприятливий інвестиційний клімат та недостатня дієвість інструментів стимулювання інвестиційної діяльності, у тому числі, недоліки системи оподаткування. Визначено, що остання є досить консервативною і має слабку інвестиційну спрямованість. До основних недоліків чинної системи оподаткування віднесено переважно фіскальну спрямованість; безсистемність надання податкових пільг, неоднозначність тлумачення податкових норм щодо їх застосування. Гостра потреба у стимулюванні інвестиційного процесу вимагає реформування системи оподаткування, зокрема в частині вдосконалення порядку надання податкових пільг.

6. На основі фінансового аналізу проекту термомодернізації житлового будівництва обґрунтовано, що обсяги отриманої економії фінансових ресурсів від зниження використання енергоносіїв забезпечують високу рентабельність такого роду енергоефективних інвестицій та низку додаткових позитивних

макроекономічних наслідків. У ході аналізу фіскальних і макроекономічних наслідків енергоефективних інвестицій окреслено канали їх прямого і непрямого позитивного впливу на стан державних фінансів, зокрема через збільшення податкових надходжень до бюджету, внаслідок скорочення видатків бюджету на надання енергетичних субсидій, виплати по безробіттю та витрат на охорону здоров'я в результаті покращання екологічного середовища. Таким чином, короткострокові втрати бюджету будуть компенсовані довгостроковим зростанням надходжень до нього за рахунок позитивного мультиплікативного впливу енергоефективних інвестицій на економічну та фінансову систему. Це надало основу для обґрунтування доцільності прийняття рішення органами державної влади щодо пільгового оподаткування енергоефективних інвестицій.

7. Досліджено процес фінансування енергоефективних проектів в Україні міжнародними фінансовими організаціями і визначено можливості його стимулювання податковими інструментами. Виявлено, що значні обсяги виділених коштів залишаються невикористаними через високі ризики, відсутність можливостей у підприємств розробити техніко-економічне обґрунтування енергоефективних інвестицій і низьку мотивацію до їх реалізації. Для активнішого задіяння коштів міжнародних фінансових організацій у процесі інвестування запропоновано впровадити елементи пільгового оподаткування доходу як підприємств, які залучають кошти міжнародних фінансових організацій, так і банків, що співпрацюють з ними в частині застосування пільгової ставки оподаткування доходів, отриманих від кредитування енергоефективних проектів. Доведена необхідність створення єдиного інформаційного центру, що буде надавати консультативні послуги щодо організації процесу фінансування енергоефективних проектів з боку міжнародних фінансових організацій.

8. Обґрунтовано підходи до формування механізму податкового стимулювання енергоефективних інвестицій, дія якого має ґрунтуватися на 1) розширенні об'єктів оподаткування; 2) зміні бази оподаткування; 3) диференціації податкових ставок і пільг з урахуванням цілі інвестицій. Виділення основних суб'єктів податкового стимулювання та визначення інструментів впливу на них сприятиме посиленню інвестиційної спрямованості податкової політики.

9. За результатами дослідження розроблено рекомендації для вдосконалення податкових інструментів стимулювання енергоефективних інвестицій, у тому числі, щодо порядку надання податкових пільг, запровадження інвестиційного податкового кредиту для підприємств-виробників і домогосподарств. Доведено доцільність встановлення диференційованої ставки податкового кредиту (від 10 % до 40 %) залежно від цілей енергоефективних інвестицій (розвиток відновлюваних джерел енергії, термомодернізація будівель, встановлення енергоефективного обладнання тощо). Це підвищить гнучкість застосування податкових інструментів в процесі стимулювання інвестицій.

10. Проведений аналіз інституційних умов податкового стимулювання енергоефективних інвестицій в Україні засвідчив їх недосконалість. До напрямів покращання інституційних умов віднесено встановлення прогресивних норм питомих витрат енергоносіїв, запровадження системи штрафів за неефективне використання енергоносіїв, а також підвищення адміністративної відповідальності за порушення у сфері енергоефективності, вдосконалення тарифної політики та посилення ринкових засад ціноутворення на енергетичні ресурси. Розроблено практичні рекомендації, що забезпечать податкове стимулювання енергоефективних інвестицій на регіональному рівні через розвиток механізмів співпраці підприємств з енергосервісними компаніями та з органами місцевого самоврядування. У цьому контексті обґрунтовано доцільність створення мережі Агентств регіонального розвитку, які будуть займатися налагодженням співпраці місцевих органів самоврядування з інвесторами. Покращання інституційних умов податкового стимулювання енергоефективних інвестицій сприятиме підвищенню дієвості податкових інструментів та активізації даного процесу на регіональному та національному рівнях.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях

1. Чаплигін О. В. Стимулюючі інструменти оподаткування відновлювальної енергетики / О. В. Чаплигін // Економічний вісник П.-Хмельницького університету. – 2012. – № 18/2 – С. 207–210 (0,4 друк. арк.) ; [фахове видання].

2. Чаплигін О. В. Екологічні інвестиції в процесі екологізації економіки / О. В. Чаплигін // Вісник запорізького національного університету. – 2012. – № 3. – С. 154–158 (0,5 друк. арк.) ; [фахове видання].

3. Чаплигін О. В. Макроекономічні наслідки впровадження енергоефективних проектів / О. В. Чаплигін // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 9. Частина 3. – С. 196–200 (0,4 друк. арк.) ; [фахове видання].

4. Чаплигін О. В. Інституційні засади посилення стимулюючого впливу податкових інструментів на енергоефективні інвестиції в Україні / О. В. Чаплигін // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 7. – С. 763–767 (0,5 друк. арк.) ; [фахове видання].

5. Чаплигін О. В. Податкові пільги, як інструменти податкового стимулювання інвестицій в енергоефективні інвестиційні проекти / О. В. Чаплигін // Вісник Одеського національного університету. – 2015. – Т. 20. Вип. 2/2. – С. 153–157 (0,4 друк. арк.) ; [фахове видання].

У наукових фахових виданнях України, зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах

6. Чаплигін О. В. Оцінка економічної ефективності інвестицій в енергоефективні проекти / Я. В. Белінська, О. В. Чаплигін // Економічний часопис ХХІ. – 2013. – № 11-12. – С. 103–106 (0,8 друк. арк.) (Особистий внесок автора полягає у зборі даних і проведенні розрахунків щодо ефективності

енергоефективного проекту); [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Scopus (Нідерланди), EBSCOhost (США), Index Copernicus (Польща), Ulrich's Periodicals Directory (Велика Британія, США), Central and Eastern European Online Library (С.Е.Е.О.Л.) (Німеччина), InfoBase Index (Індія), Російський індекс научного цитування (РИНЦ) (Росія).

В інших виданнях

7. Чаплигін О. В. Європейський досвід податкового стимулювання інвестицій у відновлювальну енергетику та енергозбереження / О. В. Чаплигін // Економіка. Екологія. Управління. – 2012. – № 1. – С. 95–103 (0,8 друк. арк.).

8. Чаплигін О. В. Податкові інструменти стимулювання розвитку відновлювальної енергетики / О. В. Чаплигін // Матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю наукової діяльності факультету економіки та менеджменту СумДУ. – Суми: СумДУ, 2012. – С. 187–188.

9. Чаплигін О. В. Стан енергоефективності в Україні та напрями її підвищення / О. В. Чаплигін // [«Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону»] : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції – Суми: СумДУ, 2013. – С. 214–215.

10. Чаплигін О. В. Податкові пільги при інвестуванні в екологічні проекти / О. В. Чаплигін // [«Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів»] : зб. тез доповідей III міжнародної науково-практичної конференції – Ірпінь: ВЦ НУДПСУ, 2013. – С. 187–188.

11. Чаплигін О. В. Міжнародні програми підвищення енергоефективності в Україні / О. В. Чаплигін // [«Актуальні питання економічних наук»] : матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції. – Запоріжжя: 2015. – С. 136–138.

12. Чаплигін О. В. Фінансування енергоефективних інвестицій МФО / О. В. Чаплигін // [«Реформування економіки держави та регіонів: технологічні та економічні аспекти»] : зб. тез наук. робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів і молодих вчених – Київ: Аналітичний центр «Нова економіка», 2015. – С. 88–90.

13. Чаплигін О. В. Макроекономічні наслідки активізації енергоефективних інвестицій / О. В. Чаплигін // [«Економіка в сучасних умовах: стан, проблеми та пошук шляхів їх подолання»] : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції – Львів: ЛЕФ, 2015. – С. 35–38.

АНОТАЦІЯ

Чаплигін О.В. Податкове стимулювання енергоефективних інвестицій в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь, 2016.

В дисертації розроблено теоретичні основи й практичні рекомендації для

податкового стимулювання енергоефективних інвестицій в Україні. Удосконалено змістовне наповнення поняття «податкове стимулювання енергоефективних інвестицій», де на відміну від попередніх визначень, акцентовано увагу на специфіці стимулюючого впливу оподаткування. Вдосконалено класифікацію податкових інструментів стимулювання енергоефективних інвестицій відповідно до спрямованості їх впливу на різні аспекти інвестиційного процесу.

Окреслено напрями посилення інвестиційної спрямованості оподаткування в Україні в частині впровадження податкових пільг, запровадження диференційованої ставки інвестиційного податкового кредиту з особистого та корпоративного прибуткового податків (від 10 % до 40 %) залежно від цілей енергоефективних інвестицій, а також пільгового оподаткування прибутку банків, що співпрацюють з міжнародними фінансовими організаціями у сфері кредитування енергоефективних проектів.

Розроблено підходи до формування механізму податкового стимулювання енергоефективних інвестицій за рахунок розширення об'єктів та зміни бази оподаткування; диференціації податкових ставок і пільг з урахуванням цілі інвестицій, що сприятиме вдосконаленню податкової політики.

Вдосконалено підходи до формування інституційних умов податкового стимулювання енергоефективних інвестицій в частині підвищення рівня координації податкової політики з державною політикою енергозбереження; розвитку мережі енергосервісних компаній; вдосконалення нормативно-законодавчої бази.

Обґрунтовано доцільність прийняття рішення щодо пільгового оподаткування доходу від здійснення енергоефективних інвестицій на основі врахування позитивного довгострокового впливу їх на стан бюджету в частині зміни бази оподаткування (розширення в майбутніх періодах за рахунок збільшення прибутковості), зниження інфляції, рівня безробіття, зростання ВВП, покращання платіжного балансу, стабілізації валютного курсу. Продемонстровано, що сукупний баланс довгострокових позитивних макроекономічних і фінансових ефектів енергоефективних інвестицій компенсуватиме втрати бюджету на податкові пільги для них в короткостроковому періоді.

Ключові слова: податкове стимулювання, інвестиції, енергоефективність, податкові інструменти, механізм податкового стимулювання.

АННОТАЦІЯ

Чаплыгин А. В. Налоговое стимулирование энергоэффективных инвестиций в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Университет государственной фискальной службы Украины. – Ирпень, 2016.

В диссертации разработаны теоретические основы и практические

рекомендации для налогового стимулирования энергоэффективных инвестиций в Украине. Усовершенствовано содержательное наполнение понятия «налоговое стимулирование энергоэффективных инвестиций», где в отличие от предыдущих определений, акцентировано внимание на специфике стимулирующего влияния налогообложения. Усовершенствована классификация налоговых инструментов стимулирования энергоэффективных инвестиций в соответствии с направленностью их влияния на различные аспекты инвестиционного процесса.

Определены направления усиления инвестиционной направленности налогообложения в Украине в части внедрения налоговых льгот, введения дифференцированной ставки инвестиционного налогового кредита по личному и корпоративному подоходному налогам (от 10 % до 40 %) в зависимости от целей энергоэффективных инвестиций, а также льготного налогообложения прибыли банков, которые сотрудничают с международными финансовыми организациями в сфере кредитования энергоэффективных проектов.

Разработаны подходы к формированию механизма налогового стимулирования энергоэффективных инвестиций за счет расширения объектов и изменения базы; дифференциации налоговых ставок и льгот с учетом цели инвестиций, что будет способствовать совершенствованию налоговой политики.

Усовершенствованы подходы к формированию институциональных условий налогового стимулирования энергоэффективных инвестиций в части повышения уровня координации налоговой политики с государственной политикой энергосбережения; развития сети энергосервисных компаний; совершенствование нормативно-законодательной базы.

Проанализирована система государственных инструментов стимулирования инвестиций, охватывающих информационные, административные и экономические. Изучен иностранный опыт налогового стимулирования энергоэффективных инвестиций, и показано, что налоговые льготы являются одними из наиболее распространенных инструментов стимулирования энергоэффективных инвестиций.

На основе финансового анализа проекта термомодернизации жилого фонда обосновано, что величина экономии финансовых ресурсов за счет снижения потребления энергоносителей обеспечивает высокую рентабельность такого рода энергоэффективных инвестиций, а также ряд дополнительных положительных макроэкономических эффектов.

Проанализирована динамика инвестиционного процесса и его факторов в Украине, и определено, что причинами резкого падения объема инвестиций стали экономический кризис, неблагоприятный инвестиционный климат и недостаточная действенность системы стимулирования инвестиционной деятельности, в том числе, недостатки системы налогообложения.

Исследован процесс финансирования энергоэффективных проектов в Украине международными финансовыми организациями и определены возможности его стимулирования с использованием налоговых инструментов.

Обоснована целесообразность принятия решения о льготном налогообложении дохода от осуществления энергоэффективных инвестиций на основе учета положительного долгосрочного влияния их на состояние бюджета в части изменения базы (расширение в будущих периодах за счет увеличения доходности), снижение инфляции, уровня безработицы, рост ВВП, улучшение платежного баланса, стабилизации валютного курса. Продемонстрировано, что совокупный баланс долгосрочных позитивных макроэкономических и финансовых эффектов энергоэффективных инвестиций компенсирует потери бюджета на налоговые льготы для них в краткосрочном периоде.

Ключевые слова: налоговое стимулирование, инвестиции, энергоэффективность, налоговые инструменты, механизм налогового стимулирования.

ANNOTATION

Chaplygin O. V. Tax incentives for energy efficiency investments in Ukraine. – Manuscript.

The thesis is for obtaining Ph.D, a scientific degree of candidate of science in Economics in specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit. – University of the State Fiscal Service of Ukraine. – Irpin, 2016.

The thesis summarizes theoretical foundations and practical aspects of applying tax incentives for energy efficiency investments in Ukraine. Concept of "tax incentives for energy efficiency investments" was improved, which unlike previous definitions accentuated attention to the specifics of the stimulating effect of taxation. The classification of tax instruments to stimulate energy efficiency investments was developed according to their impact on the various aspects of investment process to ensure the comprehensiveness of influence.

It was determined that it was necessary to strengthen investment focus of taxation in Ukraine through implementation of tax incentives, the introduction of the investment tax credit, preferential taxation of bank's profits that lend to energy efficiency projects at the expense of international financial institutions. Such measures are most appropriate to the specifics of the tax system and financial needs of enterprises in Ukraine. Recommendations are made on the implementation of the investment tax credit on personal and corporate income tax (from 10 % to 40 %) depending on the goals of energy efficiency investments.

Financial feasibility of preferential taxation of energy efficiency investments is justified by analyzing their profitability (by example of thermo housing project). It was determined that the cumulative balance of long-term positive macroeconomic and financial effects of energy efficiency investments will offset the loss of budget for tax relief in the short term. Approaches proposed to create institutional conditions of tax incentives for energy efficiency investments to enhance coordination of fiscal policy with the public policy of energy efficiency; network of energy service companies; improving the regulatory and legislative framework.

Keywords: tax incentives, investment, energy, tax instruments, mechanism of tax incentives

Підписано до друку 25.05.2016 року . Формат 60×90/16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Зам. № ____.
Видруковано в Університеті державної фіскальної служби України.
08201, Київська область, м. Ірпінь, вул.. Університетська, 31